

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıda yer alan soruların Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Zehra Zümrüt SELÇUK tarafından yanıtlanması için gereğini saygılarıma arz ederim.

Ünal DEMİRTAŞ

Zonguldak Milletvekili

İşçi sağlığı ve iş güvenliği, çalışma hayatının en önemli alanlarından biridir. İşverenin sorumluluğu, yanında çalışan işçilere, sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı sunmaktır. Bu sorumluluğun yerine getirilip getirilmediğini denetlemek de devletin görevidir. Devlet, işçinin sağlığı ve iş yerinin güvenliğini ve bu koşulların sürekliliğini, ilgili kurum ve kuruluşlar aracılığı ile yasalar çerçevesinde denetlemekle yükümlüdür.

Bu yükümlülüğün kaynağını ise uluslararası ve ulusal mevzuat oluşturmaktadır. Çalışma hayatının işçi sağlığı ve iş güvenliği açısından denetlenmesine dair ilk uluslararası düzenleme Uluslararası Çalışma Örgütü'nün(ILO)'nun "81 Numaralı İş Teftişlerine Dair Sözleşmesi"'dir.81 No'lu İş Teftiş Sözleşmesi, İLO tarafından 19 Haziran 1947 tarihinde imzalanmış, ülkemizde de 13.12.1950 tarih ve 5690 sayılı kanun ile kabul edilmiş ve 22.12.1950 tarihli resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşmenin 3'üncü maddesiyle iş teftiş sistemine ilişkin çeşitli düzenlemeler yapılmış, taraf ülkelere de, iş sağlığı ve güvenliği, çalışma süreleri, ücretler, iş emniyeti, işçilerin sağlığı ve refahı gibi konularda yasalara uyulmasını sağlama yükümlülüğünü getirmiştir.

İş yerlerinin denetimi konusunda, bir diğer uluslararası düzenleme ise ILO'nun "155 Numaralı İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin Sözleşmesi"'dir. 155 No'lu İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin Sözleşme İLO tarafından 3 Haziran 1981 tarihinde imzalanmış, ülkemizde de 07.01.2004 tarih ve 5038 sayılı kanun ile kabul edilmiş ve 22.04.2005 tarihli resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşmenin 4'üncü maddesi ile iş sağlığı, iş güvenliği ve çalışma ortamına ilişkin tutarlı bir ulusal politika geliştirilmesi ifade edilmiştir. Sözleşmenin 9'uncu maddesindeki "*İş sağlığı ve güvenliği ve çalışma ortamına ilişkin ilgili mevzuatın uygulanması uygun ve yeterli bir denetim sistemi ile güvence altına alınacaktır ve yürütme sistemi, mevzuat ihlallerine karşı yeterli cezalar öngörecektir*" düzenlemesi ile de teftiş sisteminin, iş ve çalışma hayatının ayrılmaz bir parçası olduğu belirtilmiştir.

Ulusal mevzuatta ise 4857 Sayılı İş Kanunu'nda devletin çalışma hayatındaki teftiş görevini, iş müfettişlerinin yerine getireceği düzenlenmişti. 2012 tarihli ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda ise " Teftiş ve İdari Yaptırımlar" başlığı altında yer alan 24'üncü madde ile "*Bu Kanun hükümlerinin uygulanmasının izlenmesi ve teftişi, iş sağlığı ve güvenliği yönünden teftiş yapmaya yetkili Bakanlık iş müfettişlerince yapılır*" denilmektedir.

İş kazalarında dünyada üçüncü, Avrupa'da birinci olan ülkemizde her yıl ortalama 275 bin iş kazası olmakta, bu kazalar sonucu ortalama 1.800 işçimiz yaşamını yitirmektedir. Son 4 yılda iş kazası sonucu yaralanıp, geçici iş göremezlik ödemesi alan işçi sayısı ortalama 75 bin kişidir. Eurostat istatistiklerine göre, iş kazaları sonucu Avrupa ülkelerinde ortalama her 100 bin işçide 2 işçi, Türkiye'de ise 100 bin işçide 8,2 işçinin hayatını kaybetmektedir.

Ancak Bakanlığınız son yıllarda yaptığınız planlı ve sistematik uygulamalarla; Bakanlığınız nezdine görev yapan, kuruluş ve görevlerinin dayanağını yukarı açıkladığımız İLO sözleşmelerinden alan ve iş kazalarını önlenmesi için son derece hayati ve kritik görev yapan "Rehberlik ve Teftiş Kurulu" işlevsizleştirilmiştir. Bakanlığınız tarafından 2019 yılının ilk 10 ayında önleyici denetim ve teftişler durdurulmuş, iş müfettişleri 10 ay boyunca görevlendirilmemiştir. İş cinayetlerine davetiye çıkaran bu tutum, Türkiye gibi çalışma hayatı sorunlarla dolu olan bir ülke açısından ölümcül sonuçlar doğurmuştur. Bu sebeple ülkemiz de Çalışma Bakanlığınca yapılan denetim ve teftişlerin artırılması ve etkinliği iş kazalarının önlenmesi açısından son derece önem taşımaktadır.

Almanya'da bir iş müfettişine düşen ücretli çalışan sayısının 10 bin, İspanya'da 12 bin iken Türkiye'de bir iş müfettişine 31 bin çalışan düşmektedir. 2018 ve 2019 yıllarında ait Avrupa Birliği, Türkiye İlerleme Raporlarında, Bakanlığınıza bağlı iş müfettişi sayısının Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından belirlenen kriterlerin çok altında olduğuna da dikkat çekilmiştir. Ancak bütün bunlara rağmen Bakanlığınızca hala yeterli sayıda iş müfettişi ataması yapılmamıştır.

Ülkemizde ölümlü ve yaralanmalı iş kazaların da Avrupa birincisi olmamamıza ve müfettiş sayısının yetersiz olmasına rağmen Bakanlığınız tarafından, Covid-19 salgını bahane edilerek iş müfettişleri evlerine gönderilmiştir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı tarafından, Rehberlik ve Teftiş Başkanlığına, 02.09.2020 tarihinde yazılan yazı ile Bakanlık makamının talebi doğrultusunda, taşınma çalışmaları kapsamında hazırlanan projelerde Ankara Rehberlik ve Teftiş Grup Başkanlığı'nın evden çalışma (home office)sistemine geçeceğinin öngörüldüğü bildirilmiştir. Rehberlik ve Teftiş İşleri Başkanlığı tarafından 16.10.2020 tarihinde yapılan duyuru ile "*Bakanlık Binanızda / Bloкта Ankara Grup Başkanlığının kullanımında bulunan 11,12,15,16,17,18 ve 20 katlarda bulunan oda, salon, koridor vb. alanlarındaki iş müfettişlerine ait kişisel eşyaların Ankara'da görevli bulunanlar tarafından 19-23.10.2020 tarihleri arasında, Ankara dışında görevli bulunanlar tarafından ise ekim ayının sonuna kadar alınması*" bildirilmiştir.

Rehberlik ve Teftiş İşleri Başkanlığına bağlı çalışan Ankara Grup Başkanlığı yaklaşık 380 iş müfettişiyle toplam 47 ilde denetim ve teftiş yaparak iş kazalarının önlenmesi için son derece önemli ve kritik bir görev yürütmektedir. Ülkemizde ciddi bir salgının yaşandığı bu dönemde, Bakanlığınızın işyerlerini rutin denetim ve teftişlerinin yapmasının yanında, Covid-19 tedbirleri açısından da daha sıkı bir şekilde denetlenmesi gerekirken, Ankara Grup Başkanlığına bağlı iş müfettişlerinin odalarının boşaltılarak, evlerine gönderilmeye çalışılmasıyla, önümüzdeki dönemde 47 ildeki

işyerlerinin denetim ve teftişlerin fiilen yapılmayacağı anlaşılmaktadır. Çünkü iş müfettişlerinin işyerlerini, evden denetlemesi ve teftiş etmesi fiilen mümkün değildir.

Bir süredir uygulamaya konulan “uzaktan denetim”, şimdi de “evden denetim”e dönüştürülmektedir. Bu şekilde, müfettiş sayısı, denetlenen işyeri sayısı, denetimin niteliği vb. hususlarındaki eksikliklere ve yanlışlara ilaveten bir de “odasız müfettiş” ve “evden denetim” uygulamasına geçilmesi son derece yanlış olmuştur. Bakanlığınız bu kararlar, işçi-işveren ilişkilerinde ve işçi sağlığı iş güvenliğinin sağlanmasında, tercihini işverenleri denetlememe yönünde kullanarak büyük iş kazalarına davetiye çıkarmaktadır. Bakanlığınızın bu yanlış uygulaması nedeniyle meydana gelecek iş kazalarındaki ölümlerden ve yaralanmalardan hukuken ve vicdanen sorumluluk ağır olacaktır.

Ülkemizde pek çok devlet kurumunda, Covid-19 öncesindeki çalışma sistemi uygulanmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullarda belli sınıflarda yüz yüze eğitime geçilmiş, küçük, orta ve büyük ölçekli fabrika, işletme, tesis ve iş yerleri ile alışveriş merkezleri, mağazalar, market, postane gibi pek çok iş yerinde normal mesai saatlerinde çalışılmaktadır. İçinde bulunduğumuz salgın süreci nedeniyle, bu iş yerlerinde, toplum sağlığının korunması ve salgının yayılmaması için bilgilendirici afiş, ateş ölçümü, kişisel koruyucu malzeme temini, hijyen ve mesafe kurallarına uygun çalışma ortamlarının oluşturulması gibi tedbirlerin alınması gerektiği açıklanmıştır. Ancak Bakanlığınızca iş müfettişlerinin evlerine gönderilmesi ile Covid-19 nedeniyle alınması gereken iş yeri tedbirleri de denetlenememektedir. Bakanlığınız ulusal ve uluslararası mevzuattan kaynaklanan sorumluluğunu yerine getirmemektedir. Ortaya çıkan “denetimsiz çalışma hayatı”, işçi sağlığı ve iş güvenliği açısından büyük ihmaller zincirini beraberinde getirecektir. Denetimsizlik nedeniyle salgının yayılma hızı artacak, kayıtdışı istihdam katlanacak, iş kazalarına ve iş cinayetlerine de davetiye çıkarılmış olacaktır.

Ulusal ve uluslararası düzenlemelerle, iş ve çalışma hayatında, denetim görevinin hayati bir öneme sahip olduğu ısrarla vurgulanırken, Bakanlığınızca iş müfettişlerinin eve gönderilmesi kabul edilebilir bir uygulama değildir.

Bu çerçevede;

- 1) Bakanlığınızın talebi doğrultusunda, Bakanlık Binanızda I Blokta Ankara Rehberlik ve Teftiş Grup Başkanlığı’nın kullanımında bulunan 11,12,15,16,17,18 ve 20 katlarda bulunan oda, salon, koridor vb. alanlarındaki iş müfettişlerine ait kişisel eşyaların boşaltılarak evden çalışma sistemine geçilmesinin nedeni nedir? Bu karar, kim tarafından, hangi yetki ve hangi gerekçe ile alınmıştır?
- 2) Bakanlığınıza bağlı iş müfettişlerinin, odalarının boşaltılarak evden çalışma sistemine geçmesi ile iş müfettişleri işyeri denetim ve teftişlerini evden yapabilecekler midir?
- 3) Özellikle böyle bir kritik dönemde covid-19 bahane edilerek iş müfettişlerinin fiilen denetim ve teftiş yapılamaz hale getirilmesi, iş kazalarına ve iş cinayetlerine davetiye çıkarmak değil midir?

- 4) Ankara Grup Başkanlığına bağlı olarak çalışan iş müfettişlerinin Bakanlığınızın kararı ile "odalarının" boşaltılmasıyla fiilen denetim ve teftiş yapmasının engellenmesi sonucu, meydana gelecek iş kazalarındaki ölümlerden ve yaralanmalardan hukuken ve vicdanen kim sorumlu olacaktır?
- 5) Kuruluşlarının ve görevlerinin dayanağını ILO'nun 81 ve 155 no'lu kararlarından alan iş müfettişlerinin Bakanlığınızın planlı ve sistematik olarak aldığı karar ve uygulamalar ile denetim ve teftiş yapamaz hale getirmek, uluslararası ve ulusal mevzuata aykırı değil midir?
- 6) Bakanlığınız tarafından özellikle son 2 yıldır iş müfettişlerinin fiilen denetim ve teftiş yapmasını engelleyen planlı ve sistematik uygulamalarınızın sebebi nedir? Ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik kriz ortamında, "ölen ölsün, kalan sağlar bizindir" mantığıyla teftişleri durdurarak işverenleri, işyeri denetimlerinden ve cezalarından korumaya mı çalışıyorsunuz?
- 7) Bakanlığınıza bağlı olarak çalışan iş müfettişi sayısı kaçtır?
- 8) Ocak 2017 tarihinden bu yana, yıllar bazından ayrı ayrı belirtilmek üzere, Bakanlığınıza kaç iş müfettişi alınmıştır?
- 9) Covit-19'un ilk görüldüğü 11 Mart 2020 tarihinden, önergenin yanıtladığı tarihe kadar, kaç iş yerinde, ne kadar denetim ve teftiş yapılmıştır? Yapılan denetimler sonucunda kaç iş yerine, ne kadar idari para cezası kesilmiştir?
- 10) Mart 2020 tarihinden, önergenin yanıtladığı tarihe kadar, Bakanlığınızca yapılan denetimlerde, kaç iş yerinde Covid-19 tedbirlerine uyulmadığı tespit edilmiştir? Bu işyerlerine nasıl bir yaptırım uygulanmıştır?